

*І. Панасюк, С.С Троян, професор
(Національний авіаційний університет, Україна)*

Конфліктогенний потенціал міжнародних відносин в умовах глобальних викликів сучасності.

Міжнародні відносини залишаються надзвичайно важливим інструментом для вирішення сучасних глобальних викликів. Водночас у сфері міжнародного життя виникають і функціонують проблеми конфліктів і їх подолання. На сучасному етапі актуальними є питання війни і миру, подолання наслідків пандемії COVID-19, мінімізації загроз зміни клімату тощо. Особливо вагоме значення має безпековий аспект глобальних проблем. Глобалізація міжнародних відносин демонструє необхідність міжнародної співпраці та координації зусиль для вирішення загальнолодських проблем сучасності.

Вступ. Глобальні виклики міжнародних відносин – це проблеми, що стосуються багатьох держав і мають вплив на життя людей у всьому світі. Вони включають такі проблеми, як зміна клімату, екологічні проблеми, боротьба з насильством, тероризм, економічний розвиток та бідність, міграційні та біженські кризи, пандемії та інші. Ці виклики вимагають співпраці та координації між різними державами та міжнародними організаціями. Загалом, глобальні виклики міжнародних відносин стають все більш складними та потребують спільних зусиль багатьох держав та міжнародних організацій. Міжнародні відносини мають важливе значення у вирішенні цих проблем і побудові стійкого майбутнього для всього світу.

Матеріали і методи. Для дослідження даного питання обрано різні підходи і методи, зокрема: системний, компаративний аналіз, аналіз актуальної інформації даних. За допомогою системного підходу можна аналізувати міжнародну систему як цілісну і взаємопов'язану сукупність акторно-мережових взаємодій, а не як розрізнені дії окремих країн чи груп країн. Системний підхід враховує, що кожна дія в міжнародних відносинах може мати ефект на інші елементи системи, тому необхідно розглядати міжнародні відносини у контексті їх взаємозв'язку. Системний підхід дозволяє краще розуміти взаємодію між різними державами та міжнародними організаціями, а також прогнозувати можливі наслідки політичних рішень і подій на міжнародній арені. Він допомагає аналізувати не лише окремі аспекти міжнародних відносин, але і їх загальну структуру та функціонування. Компаративний аналіз допоміг визначити різні тенденції та проблеми, які існують у міжнародних відносинах, а також підсумувати рекомендації щодо подальшої роботи в цьому напрямку. Аналіз актуальної інформації про глобальні виклики дав змогу зрозуміти їх причини, характер і можливі наслідки.

Результати. В умовах глобалізації міжнародні відносини розвиваються на широкому спектрі сфер, включаючи економіку, політику, культуру та соціальні відносини. Глобалізація спричинила збільшення взаємодії між

країнами та збільшення потоку людей, товарів, послуг, інформації між країнами. Це приводить до того, що країни все більше комунікують одна з одною. Глобалізація створює нові можливості для розвитку міжнародних відносин. Міжнародні відносини тісно пов'язані з конфліктами, оскільки існує багато різноманітних інтересів, цінностей і поглядів між країнами, які можуть призвести до конфліктів.

Конфлікти в міжнародних відносинах можуть бути різного типу, наприклад, територіальні, економічні, політичні або культурні. Ці конфлікти можуть виникати між країнами, які мають різні інтереси або погляди, а також між країнами, які конкурують за території, ресурси чи вплив. Для вирішення конфліктів в міжнародних відносинах існують різні механізми, такі як дипломатія, міжнародні санкції, миротворчі місії, міжнародні трибунали і т. д. Для ефективного вирішення конфліктів необхідна співпраця та діалог між країнами, їх лідерами й іншими зацікавленими сторонами. Одним з ключових принципів, що лежить в основі міжнародних відносин, є принцип суверенітету держав. Цей принцип визнає право кожної держави на незалежність і невтручання в її внутрішні справи, що може бути складним у випадку конфліктів, де суверенітет однієї держави може вплинути на інтереси інших держав. У світі існує багато міжнародних організацій і об'єднань, таких як ООН, НАТО, ЄС, які створені для підтримки співпраці між країнами та зменшення можливості виникнення конфліктів. Однак, навіть такими організаціями конфлікти в міжнародних відносинах не можуть бути повністю усунені, і часто потребують довготривалого процесу розв'язання. Одним з найскладніших конфліктів у сучасних міжнародних відносинах є конфлікт на Близькому Сході, де країни зіткнулися з різними інтересами та відмінними поглядами на політику, культуру, релігію. Інші складні конфлікти можуть виникати між країнами через геополітичні амбіції, економічні чи енергетичні інтереси, етнічні або релігійні протиріччя. У таких конфліктах можуть брати участь різні зацікавлені сторони, включаючи інші країни, міжнародні організації, різноманітні групи та інші суб'єкти міжнародного права.

Для вирішення складних конфліктів можуть використовуватися різні механізми, включаючи медіацію, перемир'я, договори або судові процеси. Щоб запобігти конфліктам, держави повинні взаємодіяти та співпрацювати одна з одною, дотримуючись міжнародного права та встановлених міжнародних стандартів. Важливо пам'ятати, що вирішення міжнародних конфліктів – це довгий і складний процес, який вимагає від сторін конфлікту та міжнародної спільноти значних зусиль і часу. Однак, якщо сторони конфлікту будуть працювати разом, дотримуватися міжнародного права та засад міжнародної співпраці, можна досягти мирного вирішення навіть найскладніших конфліктів.

Прикладів серйозних викликів і конфліктів у сучасних міжнародних відносинах чимало:

1. Гібридна агресія Росії на території України, що триває з кінця лютого 2014 р. і з 24 лютого 2022 р. котра переросла у повномасштабну війну, яка досі не має розв'язання.

2. Конфлікт у Сирії: у Сирії триває війна з 2011 р., що призвело до понад 500 тис. загиблих і мільйонів біженців.

3. Конфлікт у Ємені: у Ємені з 2015 р. точиться війна, яка призвела до людських трагедій і гуманітарної кризи.

4. Конфлікт між Ізраїлем та Палестинською автономією: цей конфлікт триває дуже довго і зумовлений релігійними та територіальними протиріччями.

5. Конфлікт між США та Китаєм: цей конфлікт викликаний економічною та геополітичною конкуренцією між двома державами.

6. Конфлікт на Кавказі: до і після війни в 2020 р. між Азербайджаном та Вірменією за Нагірний Карабах залишається напруження у відносинах і проблеми територіально-політичного та гуманітарного плану.

Незважаючи на різноманітні причини конфліктів, вони можуть мати серйозні наслідки для людей, країн, регіонів і світу загалом. Наприклад, війни та конфлікти призводять до людських страждань, порушення прав людини та міжнародного гуманітарного права, втрати людських життів, тиску на економічний і соціальний розвиток країн, міграційних криз, загострення етнічних, релігійних і політичних протиріч тощо. Крім того, конфлікти можуть мати значний вплив на геополітичну ситуацію в світі, змінювати рівень загроз безпеці націй і регіонів, змінювати економічні зв'язки між країнами та забезпечувати нарощення військових потужностей. Також варто зазначити, що конфлікти у міжнародних відносинах можуть бути гострими та небезпечними для всього світу через можливість виникнення прямих збройних протистоянь між країнами з найбільшими військовими потенціалами, в тому числі ядерними. Тому вирішення конфліктів і забезпечення мирних рішень є важливим завданням у сучасному світі для забезпечення миру, безпеки, стабільності. Для цього потрібні спільні зусилля держав і міжнародних організацій, які мають бути спрямовані на вирішення корінних причин конфліктів, попередження їх виникнення та встановлення мирних відносин на міждержавному рівні.

Аналіз глобальних викликів у сучасних міжнародних відносинах є надзвичайно складним завданням, оскільки світові проблеми мають складні інтернаціональні наслідки та можуть бути пов'язані з різними аспектами життя людей у тих чи інших країнах або регіонах. Одним з найбільших глобальних викликів є зміна клімату. Світове співтовариство потребує глобальної співпраці та координації зусиль, щоб зменшити викиди парникових газів і зменшити негативні зміни клімату. Важливо зрозуміти, що зміна клімату не впливає на всі регіони світу рівномірно, і це може мати серйозні наслідки для екології, економіки та соціального благополуччя деяких країн.

Ще одним глобальним викликом є тероризм та екстремізм, які можуть відбуватися в будь-якому куточку світу та мати серйозні наслідки для безпеки та стабільності відповідних країн. Світова спільнота повинна працювати разом, щоб запобігти терористичним актам і забезпечити безпеку громадян у всіх країнах.

Економічні нерівності є ще одним викликом у сучасних міжнародних відносинах. Деякі країни мають значно більші економічні можливості, ніж

інші, що вже призвело до відчутного розриву між «розвинутою Північчю та відсталим Півднем». Зменшення цих нерівностей може допомогти забезпечити більш справедливий світ та сприяти міжнародній стабільності. Так, пандемія COVID-19 є одним з найбільших глобальних викликів нашого часу. Вона має величезний вплив на економіку, соціальне благополуччя та здоров'я населення у всіх країнах світу. Ця пандемія показала, що глобальні проблеми можуть впливати на всіх нас і що потрібно глобальне співробітництво та координація дій, щоб впоратися з викликами такого масштабу.

Також можна відзначити важливість кібербезпеки та захисту даних в сучасному світі, оскільки все більше людей, корпорацій, організацій залежать від цифрових технологій і мереж. Існує ризик кібератак, які можуть вплинути на роботу компаній, владних установ і національних інфраструктур, що може мати серйозні наслідки для стабільності та безпеки у всьому світі.

Висновки. Глобалізація є однією з найбільш значущих і складних тенденцій у сучасному світі, що відображається у міжнародних відносинах. Це процес інтеграції економіки, культури, технологій та інших сфер життя різних країн і регіонів світу. Глобалізація має як позитивні, так і негативні наслідки для міжнародних відносин. Серед позитивних наслідків можна назвати збільшення рівня економічної співпраці між країнами, зростання обсягів міжнародної торгівлі та інвестицій, збільшення кількості людей, які мають доступ до новітніх технологій і культурних досягнень. Однак, глобалізація також має негативні наслідки, такі як збільшення нерівності між країнами і групами держав, зростання загроз національній безпеці країн, зниження рівня життя в окремих суспільних групах, а також загострення конфліктів і наростання глобальних проблем, таких як зміна клімату, екологічна криза, загроза пандемій тощо.

Конфлікти є неодмінною складовою міжнародних відносин, оскільки різні країни та регіони світу мають різні інтереси, цінності та погляди. Конфлікти можуть виникати з різних причин, включаючи територіальні питання, релігійні розбіжності, економічні та політичні інтереси, етнічні та культурні відмінності тощо.

Отже, глобалізація має складний та багатогранний вплив на міжнародні відносини, що потребує обґрунтованих стратегій і міжнародної співпраці для забезпечення мінімізації негативних ефектів та максимізації позитивних наслідків. Конфлікти і глобалізація є невід'ємною частиною міжнародних відносин, але важливо зосередитися на їх вирішенні та запобіганні виникненню нових конфліктів шляхом міжнародної співпраці, дипломатії, взаєморозуміння та толерантності.

Список літератури

1. Регіональні аспекти сучасних міжнародних відносин в умовах світової глобалізації. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія "Питання політології". URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/15233>

2. Міжнародні конфлікти в сучасній світовій політиці. URL: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/14629/32/%D0%9C%D0%92%D0%A1%D0%9F_%20%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B0%2011.%20%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%B8%20%D0%B2%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%D0%B9%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96.pdf

3. Список війн XXI століття. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD_XXI_%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D1%82%D1%8F

4. Глобалізація як феномен сучасності. URL: <http://www.epravda.com.ua/publications/2009/09/2/205852/>

5. Zakaria F. Ten Lessons for a Post-Pandemic World. Dublin: Penguin Books, 2021.